

»Stekleničke« za prazgodovinske dojenčke

Jurij Kurillo

Dojenje je med vsemi sesalci in tako tudi pri človeku najbolj zgodnja oblika prehranjevanja novorojenčkov in sploh dojenčkov. Navsezadnje prihaja naziv za najmanjše člane človeške skupnosti prav od besede »dojenje«. To je bilo pri prvotnih skupnostih domnevno domala edini način prehranjevanja, da je novi član sploh lahko preživel v trdih razmerah takratnega življenja. V sodobni družbi je predvsem zaradi množičnega zaposlovanja žensk zunaj domačega doma prišlo do močnega upadanja dojenja in nadomeščanja ženskega mleka s kravjim in njegovimi različicami. Zaradi strokovnih ugotovitev, da je dojenje za malčka izredno pomembno iz prehranskih, imunoloških pa tudi psihičnih razlogov, se v zadnjem času zanj spet odloča mnogo sodobnih mamic. Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje je leta 2009 v slovenski porodnišnicah dojilo kar 99,4 odstotka novih mamic, v tretjem mesecu starosti otroka 78,4 odstotka (od tega izključno 48,5 odstotka), v starosti šestih mesecev pa 61,5 odstotka, izključno pa zgolj 0,6 odstotka, drugi malčki pa so bili »zalivani« z drugačnim, torej živalskim mlekom.

Kako pa je bilo s tem v daljni človeški preteklosti, v prazgodovini? Kar je bilo do nedavnega zgolj hipotetično vprašanje, so najnovejše arheološke raziskave razkrile do presenetljivih podrobnosti ... Današnji arheologi ugotavljajo, da so v preteklosti ob raziskovanju nekdanih človeških skupnosti preveč zapostavljali njihov otroški del. Že dolgo pa vedo za tako imenovano »ne-

olitsko demografsko tranzicijo« okrog leta 7.000 pred našim štetjem, ko se je pokazalo, da je v določenem obdobju ob prehodu od nabiralništva in lovstva k stalnejši naselitvi z obdelovanjem zemlje prišlo do občutnega porasta števila otrok. Matere med našimi človeškimi predniki so svoje dojenčke zagotovo samo dojile. Ko pa so človeške skupine pričele obdelovati zemljo, je prišlo do bolj ali manj stalne naselitve in postopnega udomačevanja domačih živali – koz, ovac, goveda –, ki so dajale tudi mleko. Tako bi bilo kajpak mogoče, da bi kaka mati, ki ji je manjkalo lastnega mleka, poskusila svojega dojenčka hraniti z dodatkom ali v celoti z mlečnim »proizvodom« kakšne domače živali.

Da se je to res dogajalo, dokazujejo nedavne ugotovitve raziskovalke Julie Dunne in sodelavcev z angleške univerze v Bristolu, ki skušajo sicer odkriti predvsem prehrano ljudi v holocenu na območju tako imenovane »Zelene Sahare«. Še posebej so pregledali tri glinaste posode z dulčkom za pitje, ki izvirajo iz arheoloških naselij v današnji Bavarski. Ena izvira iz pozne bronaste dobe (od leta 1.200 do leta 800 pred našim štetjem), drugi dve pa iz zgodnje železne dobe (od leta 800 do leta 450 pred našim štetjem). Našli so jih v nekdanih otroških grobovih, sicer pa so arheologi naleteli po evropskih prazgodovinskih naseljih, starih do sedem tisoč let, na več kot sto takih posodic. Seveda bi bile lahko nekatere s tekočo hrano namenjene ne le otrokom, pač pa tudi odraslim (bolnim?) osebam.

Angleški znanstveniki z bristolske uni-

»Steklenički« za prazgodovinske dojenčke.

Levo: Glinasta posodica v obliki ptica iz avstrijskega arheološkega najdišča v Vösendorfu.

Visoka je približno 90 milimetrov.

Iz Nature News and Views (25. 9. 2019).

Desno: Glinasta posodica iz avstrijskega arheološkega najdišča v Statzendorfu.

Visoka je približno 85 milimetrov. Iz Nature News and Views (25. 9. 2019).

verze so v treh posodicah izotopsko preiskali usedlino, za katero so v dveh ugotovili, da jo sestavljajo maščobne kisline iz mleka nekih živalskih prežvekovalcev; v tretji so našli ostanke tako človeškega kot živalskega mleka. Kajpak ni nikjer rečeno, da bi taki »prazgodovinski« dojenčki ne bi mogli uživati, tako kot njihovi današnji vrstniki, poleg mleka tudi drugačnih

jedi, narejenih recimo iz žitaric ali stročnic. Nekatere preiskave kosti takratnih malčkov so namreč pokazale, da so ti dobivali gostejšo hrano že od šestega meseca starosti naprej, dojeni pa naj bi bili kar dve do tri leta, nemara celo pet let. Zanimivo je, da so raziskovalci z moderno metodo pregleda beljakovin, ki so jih postrgali z zob odraslih okostij na evropskih arheoloških najdiščih, ugotovili, da so ljudje pili živalsko mleko že pred 6.000 leti.